

VICTOR EMILIUS VETHAKE

EEN KOEDIJKER PREDIKANT WORDT ROOMS-KATHOLIEK

ZIJN JEUGD EN ZIJN VADER, DE PREDIKANT

Victor Emilius Vethake werd op 15 januari 1885 in Arnhem geboren als zoon van ds. Karel Willem Vethake en Emma Nierstrasz, beiden telgen uit bekende geslachten.

Zijn vader was predikant in de Nederlandse Hervormde Kerken van achtereenvolgens Wilhelminadorp in Zeeland, Katwijk aan de Rijn, Leeuwarden, Arnhem, Overschie, Alphen aan de Rijn en Leiden. Victor werd in Arnhem geboren en heeft zijn jeugd dus doorgebracht in Arnhem, Overschie, Alphen aan de Rijn en Leiden.

Vader maakte juist in Arnhem een moeilijke tijd door. De Doleantie was in die tijd uitgebroken en hij werd daarin onder invloed van Dr. Abraham Kuyper, een man voor wie hij grote bewondering had, meegesleurd. Hierdoor nam hij een grote stap in zijn leven en ging over van de hervormde naar de gereformeerde kerk.

Na vier jaren bleek hij in deze kerk toch niet de juiste sfeer te vinden en in 1891 vroeg hij dan ook aan de Synode te mogen terugkeren tot de Nederlandse Hervormde Kerk. Zonder verwijt werd hij in deze kerk gerehabiliteerd en kreeg gelijk 23 beroepingen, waaronder Overschie, welke laatste hij verkoos.

Vader K.W. Vethake

Na Overschie verhuisden hij en zijn gezin met het oog op de studie van zijn zoon in Leiden naar Alphen aan de Rijn.

In 1916, na 42 dienstjaren werd hem emeritaat verleend en verhuisden ze naar Utrecht, waar hij in 1941 op 89 jarige leeftijd overleed.

In 1934, hij was toen 83 jaar, had hij in een interview gezegd, dat hij een kerkdienst had bezocht, met een gereformeerde predikant en een oudkatholieke priester en dat hij zo'n oecumenische dienst bijzonder toejuichte. Begrijpelijk, gezien zijn verleden en toen ook al het verleden van zijn zoon!

PREDIKANT IN KOEDIJK

Victor Emilius Vethake studeerde met succes theologie aan de universiteit van Leiden en werd in 1910 beroepen tot predikant van de Nederlandse Hervormde Kerk van Koedijk.

Op 30 juni 1910 verhuisde hij van Leiden naar Koedijk en vestigde zich aldaar in de pastorie aan de Kerkelaan. Omdat hij ongehuwd en alleen was, werd zijn huishouding geregeld door een huishoudster. Achtereenvolgens zijn op deze wijze bij hem in dienst geweest Aafje Sluis uit Koedijk, Metje Visser uit Koedijk, Antje Schot uit Alkmaar en de weduwe Jantje Hazeloop-Berkhof uit Den Helder.

Hij was een gewaardeerd predikant in Koedijk en in de omgeving, waar hij, zoals gebruikelijk was, wel eens als vervanger op de kansel stond.

Naast zijn normale kerkelijke taken was hij ook correspondent voor onder andere het blad "Zondagswerk en zondagsrust".

De dominee was ook een graag geziene gast bij verenigingen e.d. in de buurt om lezingen te geven met gebruik van lichtbeelden. De lezingen gingen over de Balkan en in het bijzonder over Servië.

Kerk en pastorie van Koedijk

Een verzoek om predikant in Oude Niedorp te worden werd door hem afgewezen. Hij had het kennelijk naar zijn zin in Koedijk.

Maar dan komt er voor vriend en vijand onverwacht een einde aan zijn verblijf in Koedijk

OVERSTAP NAAR DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK

In de Schager Courant van 10 Mei 1916 verschijnt het bericht dat de heer V.E. Vethake, predikant bij de Nederlandse Hervormde Kerk te Koedijk en behorende tot de vrijzinnige richting, voornemens is wegens veranderde geloofsovertuiging zijn ambt neer te leggen en in de rechten te gaan studeren. Ds. Verhake gaat zich namelijk voegen bij de rooms-katholieke kerk en woont, hoewel nog niet toegelaten tot de communie, reeds geregeld de H. mis bij."

Verder blijkt de heer Vethake zijn ambt te willen neerleggen, zodra hij voor zijn studie naar Utrecht verhuist. Dit kan wel eind augustus worden. Zolang wil hij zijn ambt blijven vervullen. Dat hij niet direct stopt als predikant wordt hem zeer kwalijk genomen en deze zaak wordt voorgelegd aan de diverse kerkelijke bestuursorganen. Uiteindelijk besluit het Provinciaal

Abraham Kuyper (1837-1920)

Kerkbestuur van Noord-Holland in een buitengewone vergadering, dat de heer Vethake, predikant der Nederlands-hervormde gemeente Koedijk, door woord en daad ten duidelijkste getoond heeft, dat hij zich van deze kerk afgescheiden heeft en mitsdien niet langer tot haar behoort. Op grond daarvan is hij ontzet uit zijn ambt van predikant en vervallen verklaard van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke rechten en tot het aanvaarden van kerkelijke bedieningen en ambten in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Deze berichten worden door de regionale en landelijke pers groots overgenomen en berichtgeving hierover verschijnt zelfs in het Bataviaasch Nieuwsblad in Nederlands-Indië.

De protestantse pers vindt het plan van Vethake om, ondanks het feit dat hij zich heeft gebogen voor het gezag van de paus en zich gaat voegen bij de roomse kerk, nog ruim drie maanden als predikant in functie te blijven in de hoogste mate ergerlijk. Volgens hen is dit een gevolg van een zeer verzwakt gevoel van verantwoordelijkheid. Toen zij dit vernamen, ontvielen hun de woorden: "Is die kerel gek?"

In een interview met de Alkmaarsche Courant vertelt Vethake zelf, dat de bewering als zou hij tot de vrijzinnige richting behoord hebben, onjuist was. Toen hij indertijd te Koedijk werd beroepen, verklaarde hij zich noch vrijzinnig noch orthodox en beloofde hij naar zijn geweten te zullen preken. De mensen die mij hebben beroepen, aldus ds. Vethake, zijn zich er allemaal sterk van bewust geweest, dat ik hier als onafhankelijk man kwam. Ik voelde destijds het meest voor de richting van Dr. Arnold de Hartog (Red: volgeling van de orthodoxe Dr. Abraham Kuijper, die later zijn eigen weg ging), hoewel die mij thans niet consequent voor komt, aangezien hij te weinig met zijn orthodoxe verleden breekt. Ik heb mij ontwikkeld tot wat ik altijd onbewust geweest ben. Steeds heb ik mij bijzonder aangetrokken gevoeld tot bepaalde geloofsstukken van de katholieke kerk, en daarbij denk ik aan de heiligenverering en de leer van het vagevuur. Thans ben ik tot de overtuiging gekomen, dat ik altijd katholiek ben geweest.

Arnold H. de Hartog (1869-1938)

Vóór alles stel ik de consequentie. Men moet consequent kunnen zijn. Daardoor komt men tot het inzicht van de dwaasheid van een in te nemen standpunt. De individualistische lijn moet uitlopen op de erkenning, dat wij geen christenen zijn en ik heb dit dan ook uitgesproken. Het protestantisme openbaart zich in verschillende vormen. De een zegt dit, de ander dat. Neem als voorbeeld het avondmaal. Waar moeten de mensen zich aan houden? Zij hebben hun vastheid in de Bijbel, maar die moet worden verklaard, en waar is degenen die de verklaring geeft? Dit is bij het protestantisme niet consequent.

Ik zie dan ook, aldus ging ds. Vethake voort, geen kans om op het individualisme een consequente wereldbeschouwing te bouwen. Het gezag van Christus over mijn zieleleven werd mij steeds duidelijker en daar buigt men ten slotte voor. Steeds werd mij de heerlijkheid van het christendom op verschillend gebied meer en meer verhelderd. Het werd mij klaar, dat men zich had te buigen voor de autoriteit eenmaal door Christus in de wereld gegeven en dat is de paus van Rome. De katholieke kerk is in de grond der zaak de enige christelijke kerk en nu ik mij daar voor gebogen heb gevoel ik mij rustig. Bij het protestantisme gevoelt ieder zich zijn eigen pausje. Waar moest het in deze oorlog op uitlopen indien men geen leiding aanvaardde? Christus heeft ons de leiders gegeven in de paus en in de bisschoppen.

Kerk van Koedijk met het kosterhuisje

Het enige lichtpunt in deze donkere tijden, aldus ging ds. Vethake voort, vind ik datgene wat van Rome uitgaat. Het enige, dat men in deze omstandigheden kan doen, is de mensen verzoenen met hun lot en dat kan alleen de katholieke kerk. Toen in 1914 bij het uitbreken van de oorlog de Nederlandse synode vergaderde, wist deze niets beters te doen dan naar huis te lopen. De paus is van het begin tot het einde bezig om de volkeren tot elkander te brengen en het oorlogsleed te verzachten. Ik geloof dan ook, dat wij aan het begin staan van een grote katholieke beweging.

Wat het neerleggen van mijn ambt betreft, ik heb mijn besluit daartoe reeds aan de kerkeraad medegedeeld en mijn ontslagbrief gaat in zee, zodra ik kamers in Utrecht heb. Graag wens ik priester te worden, doch dit gaat niet in eens. Het is beter, dat ik in de kerk eerst enige tijd als leek vertoef. Ik begin daarom met in Utrecht in de rechten te studeren, omdat dit mij het meeste aantrekt. Utrecht verkies ik boven Leiden, omdat ik in Leiden studeerde en niet gaarne weer op dezelfde schoolbanken plaats neem. Ook zijn de omstreken van Utrecht mooier en ik houd veel van de natuur. Lag Bergen een half uur van Amsterdam, dan zou ik zeker in Amsterdam gaan

studeren en in Bergen wonen. In een stad te wonen is mij een gruwel, doch het moet, ik ben dit aan mij zelf verplicht en daarom zal ik reeds met september aanvangen de colleges te Utrecht te volgen.

Wat zijn gemeentenaren betref, dezen waren zeer vriendelijk voor hem. Zij hadden medelijden met hem, omdat hij naar hun oordeel zeer ongelukkig moest worden. Lachende merkte ds. Vethake ten slotte op, nooit zo gelukkig geweest te zijn als thans.

Nieuwe lidmaten van de NH-kerk uit 1910 zagen hun dominee in 1916 met lede ogen naar Utrecht vertrekken

Op zondagavond 23 juli 1916 heeft Ds. Vethake in de Nederlandse Hervormde Kerk van Koedijk, daartoe door het kerkbestuur van deze gemeente in staat gesteld, een afscheidstoespraak tot zijn gemeentenaren te houden. Een 80-tal bezoekers woonden deze bijeenkomst bij. Voor de aanvang deelde Ds. Boeke uit Schoorl mede, dat hem verzocht was te zeggen, dat de bijeenkomst een intiem karakter had, waardoor er over het gesprokene niets in de bladen geschreven mocht worden. Aan het einde van de bijeenkomst las een van de leden van de kerkenraad een waardierend woord aan Ds. Vethake namens deze zelfde raad, waarin diens uittreden betreurd werd, aangezien Ds. Vethake zo veel voor de Nederlandse Hervormde Kerk had kunnen zijn.

De katholieke pers vermeldt verder nog, ondanks het publicatieverbod, dat Ds. Vethake in zijn afscheidsrede dank bracht aan het kerkbestuur voor deze gegeven gelegenheid, die het provinciaal kerkbestuur hem niet had willen geven. Hij ging na wat Koedijk voor hem en wat hij voor Koedijk geweest was.

De orthodoxie met haar overeenkomst met de Joodse godsdienst, waar zij de wrekende God leert, bevredigde hem niet en het modernisme met zijn gemis aan een hemel evenmin. Met een enkel woord zette spreker uiteen, waarom men in de godsdienst een autoriteit nodig had en niet met het afgaan en zijn geweten kon volstaan.

Bij de rooms-katholieke kerk had spreker rust gevonden.

Verder wees hij er nog op, dat hij overtuigd was, dat meerdere gemeentenaren zijn voetspoor zouden volgen.

Dezelfde pers voegt er nog aan toe, dat de overtuiging van Ds. Vethake, dat meerderen hem zouden volgen, bijzondere aandacht verdient. Hoewel men onder gelovige protestanten nóg niet tot dit inzicht is gekomen, er valt toch reeds op verblijdende wijze een vermindering van het vroeger zo hatelijke antipapisme waar te nemen. Dit blijkt ook uit het feit, dat aan een predikant, die katholiek gaat worden, nog een kerkgebouw wordt afgestaan en sprak zich vooral zondagavond te Koedijk uit, toen een der leden van de kerkeraad dank bracht aan de heer Vethake voor hetgeen hij jegens de hervormde gemeente was geweest.

... en de kerk bleef onbewogen staan

ADVOCAAT IN UTRECHT

Victor Emilius Vethake vertrok 25 juli 1916 naar Utrecht, ging daar rechten studeren en in 1920 promoveerde hij tot doctor in de rechtswetenschap.

Hij vestigde zich als advocaat in Utrecht en kwam daarna in vele rechtbankverslagen van de diverse kranten voor.

In 1930 huwde hij op 45-jarige leeftijd met Sophia Christina Hypolita de Raedt, dochter van Hypolitus de Raedt en Maria Elisabeth van Gestel, weduwe van Lambertus Josephus Maria Kuster. Het huwelijk vond plaats in De Bilt.

Op 16 januari 1945 overleed de vroegere dominee uit Koedijk op 60-jarige leeftijd in Utrecht.

In Koedijk werd nog lange tijd gesproken over deze bijzondere gebeurtenis!

Cor Visser

Bronnen: Burgerlijke Stand; Bevolkingsregister; Schager Courant en andere kranten; Godsdienst, wetenschap en letteren, 1916; De Hollandsche Revue, 1916; Zondagswerk en zondagsrust, 1915